

فصل دوم: درس هفتم | تجارت بین‌الملل

فعالیت گروهی در کلاس

ابتدا موقعیت درس را بخوانید و سپس فرض کنید که شما به عنوان نماینده تولیدکنندگان کشور، در دولت هستید و دستتان برای حمایت از تولیدکنندگان باز است. فرض دیگر این که شما هیچ کمک مالی‌ای به تولیدکننده نمی‌توانید بکنید. حال با توجه به این شرایط و آنچه در این درس خوانده‌اید به آقای محمدی کمک کنید. لطفاً به نکات زیر توجه کنید:

- دو اصل مزیت مطلق و مزیت نسبی و منافع آن را در نظر بگیرید.
- آسیب‌پذیری شرکت‌های تولیدی در صورت کاهش تعرفه‌های وارداتی و آزاد شدن واردات کالاهایی را که آن‌ها تولید می‌کنند، در نظر بگیرید.
- منافعی را که از صادرات کالاهای تولید شده، نصیب شرکت‌های داخلی می‌شود، در نظر بگیرید.
- آسیب‌هایی را که ممکن است از ناحیه وابستگی تأمین نهاده‌های تولید به کشور وارد شود، در نظر بگیرید.
- به مدل‌های تبادل غیر پولی ببینید.
- از دانش و فناوری بومی غافل نشوید.
- به سازمان‌های تولید که در درس دوم گفته شد، فکر کنید.

می‌توان کمک‌های زیر را انجام داد:

- ۱- دولت با توجه به اصل مزیت مطلق و مزیت نسبی از ورود کالاهای مشابه جلوگیری کند و یا تعرفه‌های وارداتی آن کالاها را بالا ببرد.
- ۲- به تولیدکنندگان ارز دولتی اختصاص دهد.
- ۳- با کشورهایی که رابطه سیاسی و اقتصادی خوبی داریم، مبادله به صورت تهارتی (کالا به کالا) انجام شود.
- ۴- دانشگاه‌ها پروژه‌هایی تعریف کنند تا مواد اولیه مورد نیاز در داخل تولید شود.
- ۵- دولت به جای دادن یارانه به مصرف‌کنندگان، به تولیدکنندگان یارانه دهد.

فعالیت فردی در کلاس

هنگامی که در باره الگوی مناسب تجارت خارجی فکر می‌کنیم، در واقع در حال یک انتخاب هستیم. چگونه می‌توانیم از منافع تجارت خارجی (اصل مزیت مطلق و مزیت نسبی) بهره‌مند شویم، اما در تأمین نیازهای اساسی مان به دیگران وابسته نشویم؟

تجارت خارجی می‌تواند برای تمام کشورها مطلوب باشد و کشورها از منافع آن استفاده کنند. در رابطه با تولیداتی که مزیت مطلق داریم که جای بحث نیست؛ ولی در رابطه با مزیت نسبی باید توجه داشته باشیم که برخی از کالاها و خدمات جنبه راهبردی دارند و در تولید آن‌ها هیچ مزیتی نباید در نظر گرفته شود، مثل تولید گندم و دارد.

برای تفکر و تمرین

- باتوجه به اطلاعات هر یک از موارد زیر، مشخص کنید که کشور «الف» دارای کدام یک از مزیت‌هاست: ۱- مزیت مطلق در تولید موز
- ۲- مزیت نسبی در تولید موز ۳- مزیت مطلق در تولید آناناس ۴- مزیت نسبی در تولید آناناس
- کشور «الف» به ازای هر آناناسی که تولید می‌کند، از تولید ۱۰ موز صرف‌نظر می‌کند؛ کشور «ب» به ازای هر آناناسی که تولید می‌کند از تولید ۱۲ موز صرف‌نظر می‌کند.
 - براساس مقادیر یکسانی از منابع تولید، کشور «الف» می‌تواند سه تن موز و کشور «ب» می‌تواند دو تن موز تولید کند.
 - کشور «الف» می‌تواند موزهایی با هزینه فرصت کم تری نسبت به کشور «ب» تولید کند.
 - براساس مقادیر یکسانی از منابع تولید، کشور «ب» نمی‌تواند به زیادی کشور «الف» آناناس تولید کند.
- کشور «الف» در تولید موز مزیت مطلق دارد. کشور «ب» در تولید موز مزیت نسبی دارد.
- کشور «الف» در تولید آناناس مزیت مطلق دارد. کشور «ب» در تولید آناناس مزیت نسبی دارد.

فصل دوم: درس هفتم | تجارت بین‌الملل

تحقیق کنید.

کشور ما در گذشته به خاطر وابستگی به درآمدهای نفتی، کشوری تک محصولی به شمار می‌رفت. در دهه‌های اخیر با گسترش دانش‌های فنی و شرکت‌های دانش‌بنیان، تنوع محصولات در صنایع پیشرفته‌ای چون زیست‌فناوری، نانو فناوری، انرژی هسته‌ای، یاخته‌های بنیادین، صنایع موشکی و ... رو به گسترش است و در حال حاضر در برخی از این صنایع امکان صادرات محصولات به کشورهای دیگر نیز فراهم شده است. نقش شرکت‌های دانش‌بنیان را در ایجاد و خلق مزیت‌های جدید در کشور و فاصله گرفتن از اقتصاد تک محصولی بررسی کرده و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید.

مزیت‌های اقتصادی با توجه به محیط جغرافیایی و طبیعی در اختیار هر کشور قرار می‌گیرد، اما برخی از عوامل (مثل فعالیت‌های شرکت دانش بنیان) می‌تواند کشورها را از مسیر تک‌محصولی بودن برهاند.

شرکت‌های دانش بنیان با قابلیت‌های طرفدار خود می‌توانند دغدغه عمومی جامعه را برای کاهش وابستگی اقتصادی به خارج و ضرورت افزایش بهره‌وری تولید را تا حدی برطرف کنند و روش‌هایی برای تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی ارائه کنند از جمله:

۱- استفاده از مزیت‌های اقتصادی بالفعل که محیط جغرافیایی و طبیعت ایجاد می‌کند، احیای مزیت‌های اقتصادی بالقوه، مثل محصولات کشاورزی جدید و تولید محصولات پربازده و یا صنایع جدید دریایی

۲- ایجاد مزیت‌های اقتصادی جدید به ویژه در عرصه خدمات، علم و فناوری و صنایع فرهنگی

۳- اهمیت دادن به سرمایه انسانی، نوآوری و اقتصاد دانش‌بنیان

بسیاری از منابع ثروت و موفقیت کشورهای پیشرفته ناشی از مزیت‌هایی است که تا چند قرن پیش فاقد آن‌ها بودند و اکنون دارای آن هستند.

کشورهای موفق پیوسته در حال انتقال از مزیت‌های با ارزش افزوده کم تر به مزیت‌های با ارزش افزوده بیش ترند.

تحلیل کنید.

از نظر شما، با وجود موانع تجاری، بهترین الگوی تجارت اقتصادی با دنیا، دارای چه ویژگی‌هایی است؟

عرصه تجارت بین‌المللی، عرصه تلاش و رقابت است و در فضای رقابتی فقط کشورهایی برنده می‌شوند که ضمن شناسایی و افزایش توانمندی‌های تولیدی خود، فرصت‌های بین‌المللی را نیز به خوبی بشناسند و با هوشمندی و کوشش فراوان و افزایش همکاری‌های دوجانبه بین‌المللی از آن‌ها بهره‌مند شوند.

کشور ما با اعمال سیاست‌های تجاری باید بین کشورهای دوست و شریکان تجاری خود با سایر کشورها یکسان عمل نکند و با ایجاد اتحادیه‌های اقتصادی و بلوک‌های تجاری، سعی در افزایش مبادلات تجاری خود و اعضای آن اتحادیه و کاهش موانع تجاری قدم بردارد.

تعاریف و اصطلاحات

۱- **عواملی که باعث مبادله می‌شود** ← ۱- یکسان نبودن منابع و عوامل تولید ۲- یکسان نبودن کشورها از نظر دسترسی به فناوری ۳- تفاوت‌های اقلیمی و آب و هوایی

۲- **مزیت مطلق** ← برتری بر طرفدار یک کشور در تولید یک نوع محصول نسبت به کشورهای دیگر با فرض یکسان بودن منابع و عوامل تولید

۳- **مزیت نسبی** ← به توانایی یک کشور در تولید کالا با هزینه فرصت کم تر نسبت به سایر کالاها در آن کشور اشاره دارد.

۴- **مزیت نسبی** ← اگر کشوری در تولید هیچ محصولی، مزیت مطلق نداشته باشد باید به دنبال تولید محصولی باشد که در آن مزیت نسبی دارد.

۵- **پیامدهای عدم رعایت اصل مزیت مطلق و نسبی** ← اولاً از منابع و سرمایه‌ها به بهترین نحو ممکن استفاده نمی‌شود ثانیاً با تولید محصولات کم تر و بی کیفیت‌تر، رفاه جامعه کاهش می‌یابد.

۶- **بانک جهانی توسعه و صندوق بین‌المللی پول** ← کنفرانس پولی و مالی سازمان ملل (برتن وودز) در سال ۱۹۴۴ تشکیل شد و نتیجه آن تشکیل بانک توسعه و صندوق بین‌المللی پول بود.

۷- **گات** ← در سال ۱۹۴۷، ۲۳ کشور برای جلوگیری از اقدامات حمایت‌گرایانه کشورهای علیه یکدیگر و حفظ روابط تجاری بین خودشان قراردادی غیررسمی را امضا کردند که به نام قرارداد «گات» مشهور شد. این قرارداد بعدها به سازمان دائمی تجارت جهانی تبدیل شد.

۸- **نفتا** ← آمریکا، کانادا و مکزیک در سال ۱۹۹۲، پیمان تجارت آزاد مشهور به پیمان نفتا را امضا کردند.

۹- **مهم‌ترین نمونه‌های نقض پیمان‌ها توسط آمریکا** ← ۱- توافق آب و هوایی پاریس ۲- توافق برجام ۳- توافق نامه آسیا- پاسیفیک ۴- پیمان جهانی سازمان ملل برای بهبود وضعیت مهاجران و پناهندگان

۱۰- **محصولات راهبردی** ← کالاهای اساسی مثل دارو، کالاهای حوزه انرژی مثل نفت و انرژی هسته‌ای و صنایع نظامی و دفاعی

۱۱- **پیامد تک محصولی بودن** ← اقتصاد شکننده و آسیب‌پذیر است؛ زیرا اقتصاد تک‌محصولی در مواقع بحرانی، امکان تاب‌آوری و انعطاف‌پذیری مقابله‌تکنانه‌ها، مشکلات و تحریم‌ها را ندارد.